

К. п. н. Лущик Ю. М.

Сумський національний аграрний університет, Україна

Роль фермерських інститутів у розбудові аграрної освіти Великої Британії

Мета роботи представити стислий історико-педагогічний аналіз діяльності фермерських інститутів і висвітлити їх роль у процесі розбудови аграрної освіти Великої Британії.

Відомо, що на межі XIX – XX ст. британські університети й коледжі не могли повністю задовольнити потреби сільськогосподарської галузі фахівцями [1]. Проміжною ланкою в системі аграрної освіти стали, так звані, «фермерські інститути» (Farm Institute), які були започатковані в XIX ст. Подальші урядові й громадські ініціативи, наприклад, Доповідь Рея (Reay) (Reay Report) (1908 р.), резолюції Конференції з питань сільської освіти (Rural Education Conference) (1910 р.) тощо мали на меті подолати лакуни в професійній підготовці аграріїв.

Наприклад, у Доповіді Рея (1908 р.), пропонувалося створення спеціальних комітетів місцевої влади, відповідальних за підготовку фахівців для аграрної галузі, і запровадження в більшості регіонів фермерських інститутів і консультантів у галузі сільського господарства, ботаніки, ентомології, хімії, ветеринарних наук, молочної бактеріології, економіки сільського господарства [2, 39]. Учасники Конференції з питань сільської освіти (Rural Education Conference) (1910 р.) закликали установи вищої освіти надавати допомогу фермерським інститутам [3, 193].

Ретроспективний аналіз джерел засвідчує, що у фермерських інститутах викладався однорічний загальний курс із сільського господарства або садівництва. Крім того, важливим здобутком фермерських інститутів у сфері тогочасної аграрної підготовки були кількатижневі заняття, подібні до курсів підвищення кваліфікації або перепідготовки.

Наприклад, у Челмсфордi, графствi Ессекс, на початку діяльності закладу за відсутності земельної ділянки для практичних занять наголос робився на викладанні природничих наук, зокрема біології та хімії. Заняття заохочували до навчання всіх бажаючих, а не тільки вузьке коло аграрних студентів. Проте, в січні 1896 р. розпочалися тритижневі зимові курси з сільського господарства призначені для фермерів, синів фермерів та/або людей, зайнятих сільським господарством. Лекції з «Практичного сільського господарства» проводилися професором Королівського аграрного коледжу в Сайренсестері Е. Бланделлом і доповнювалися наочними демонстраціями у другій половині дня.

У «Школі садівництва» навесні, влітку та восени презентувалися три взаємопов'язані курси з теорії та практики садівництва. Популярність такого виду професійної галузевої підготовки підтверджується тим, що на 15 місць було 86 здобувачів. Слухачами школи могли стати особи у віці від 14 до 25 років, котрі займалися садівництвом або бажали працювати в цій галузі.

У процесі дослідження встановлено, що розбудова фермерських інститутів відбувалася також за іншою моделлю. Наприклад, в Ессексі увага зосередилася винятково на викладанні аграрних наук. У 1911 р. проводилися заняття за 4 програмами: «Зимова школа сільського господарства», «Школа садівництва», «Школа молочного тваринництва» та «Суботні заняття з садівництва для вчителів». Протягом 1912 – 1913 навчального року заняття зимової школи з жовтня по березень відвідували 25 студентів. У 1914 р. установа придбала ферму в Бриттонз-Холі з метою проведення підготовки в галузі молочного тваринництва.

Систематизований фактичний матеріал ілюструє, що у багатьох графствах були актуальними вечірні заняття, що проводилися викладачами фермерських інститутів. Наприклад, відомо, що у графстві Дербишир у 1913 р. заняття з дисциплін «Здоров'я тварин» та «Загальне землеробство» відвідували в Бакстоні 23 студенти, у Честерфілді – 26, у Дербі – 25. Доцільно зазначити, що викладачі застосовували цікаві методичні прийоми, які враховували особливості такого навчання. Так, студентам видавалися конспекти лекцій з пропусками, які слід

було заповнити вдома, а також практичними проблемами, які необхідно було розв'язувати щотижня. Можливо, це було не так ефективно як наочні демонстрації в стаціонарних сільськогосподарських інституціях, але, виявилося, що практика й теорія були добре інтегровані в описаних вище закладах, а методика викладання відповідала потребам тих, хто здобував аграрну освіту

Ретроспективний розгляд проблеми показує, що обидві гілки аграрної освіти (фермерські інститути й коледжі) проводили змістовні курси заочного навчання, використовуючи такі форми підготовки, як-от: лекції для фермерів і робітників аграрної галузі, випробування в польових умовах, демонстрації, консультаційні відвідування виробництва, лабораторні роботи.

Утім, звичайно ж, був і частковий збіг у програмах, які пропонувались обома гілками освіти. Однак, короткострокові зимові курси були специфічною рисою і пріоритетом фермерських інститутів, котрі не втрачали своєї популярності. Наприклад, нові подібні заклади були засновані в Стаффордширі та Саффолку (1919 р.), Чешері, Хартфордширі, Сомерсеті і Нортгемптоні (1921 р.). У Дербиширі у таких центрах, як Дербі й Матлок були запроваджені 14 тижневі курси (1921 р.).

У Стаффордширі заснуванню фермерського інституту передували роки дебатів, оскільки існувало певне занепокоєння, аби інститут не став дублювати роботу Коледжу Харпер Адамс, який знаходився менш ніж в 20 милях. Однак, інститут було визнано «цінною ланкою» зв'язку з коледжем і було очевидно, що курси інституту забезпечують інші потреби. Тут існував 22 тижневий курс для молоді від 16 до 20 років протягом жовтня – березня й 11 тижневий курс для жінок старших 16 років, який тривав з квітня по липень. На зимових курсах частина часу приділялась як вивченню арифметики, фізики, хімії, ботаніки, ентомології, ветеринарії, так і здобуттю досвіду роботи з ґрунтами й органічними добривами, практиці ведення рослинництва, тваринництва, молочного тваринництва, проведення топографічних вимірювань і заходів з межування, ведення бухгалтерського обліку, а також з ковальства, теслярства, механізації тощо. Важливо, що в кінці кожного курсу проводились іспити й

надавалися сертифікати про відповідний рівень підготовки. Слід зазначити, що здобуття сертифікатів було значним джерелом морального задоволення вже саме по собі [3, 191].

Відповідно до даних британської статистики, в 1939 р. існувало 8 місцевих центрів, 7 університетів, 7 аграрних коледжів, 13 фермерських інститутів. Графства, які не організували фермерські інститути, призначали організатора у справах сільського господарства та асистентів, які мали б опікуватись усіма справами, пов'язаними із проблемами аграрної галузі та освіти. У 1939 р. налічувалося 55 організаторів та 468 асистентів у справах сільського господарства в графствах [4].

Отже, фермерські інститути мали безпосередній важливий вплив на розвиток багаторівневої професійної підготовки майбутніх аграріїв у Великій Британії. Вони були невід'ємним компонентом ланцюга сільськогосподарської освіти, що складалася з університетів, коледжів (таких як, наприклад, Королівський сільськогосподарський коледж і коледж Харпер Адамс), а також фермерських інститутів [2].

Література:

1. Лущик Ю. М. Становлення аграрної освіти Великої Британії *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Київ: Гнозис, 2016. Додаток 3 до Вип. 36, Том II (18): Тематичний випуск «Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання». С. 335 – 344.
2. Carrie de Silva. A short history of agricultural education and research. Some key places, people, publications and events from the 18th to the 21st centuries. Newport, Shropshire: Harper Adams University College, 2012. 102 p.
3. Cheesbrough A. A short history of agricultural education up to 1939. *The Vocational Aspect of Education*. 1966. Issue 41. P. 181 – 200.
4. Thomas J. O. History of agricultural education in Wiltshire. URL: <http://www.lackham.co.uk/history/Lackham>.